

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นสถาบันผลิตบัณฑิตชั้นสูงมีภารกิจหลัก 4 ด้านด้วยกัน คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2555 : 45 - 46) การพัฒนานักศึกษาตามแผนพัฒนาอุดมศึกษา ต้องมีการพัฒนาอย่างรอบด้าน (The Whole Person) ได้แก่ทางกาย สังคม จิต และปัญญาต้องมีการเรียนรู้ที่แท้จริง คือ ต้องเน้นไปเพื่อพัฒนาปัญญานักศึกษา โดยการทำให้รู้จักและเข้าใจตนเอง และสถาบันต้องสร้างกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษา เช่น สร้างโอกาสการเรียนรู้ข้ามศาสตร์แก่นักศึกษา การจัดการเรียนการสอนแบบ Case Study สร้างกิจกรรมให้ผู้เรียนสัมผัสกับ ชุมชน หรือบุคคล และส่งเสริมโอกาสการรวมตัวของนักศึกษาเพื่อทำกิจกรรมตามความสนใจ (จิรวัดน์ วีรังกร, 2551 : 1)

กิจกรรมเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนานักศึกษาที่จะให้เกิดความสมบูรณ์ของบัณฑิต หากศึกษาถึงประวัติการก่อตั้งมหาวิทยาลัยแล้วจะเห็นได้ว่ากิจกรรมจะเกิดมาพร้อมกับมหาวิทยาลัย ดังประวัติการเกิดขึ้นของกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ในปี 332 ก่อนคริสต์ศตวรรษ พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช ได้ทรงก่อตั้งมหาวิทยาลัยอเล็กซานเดรีย (Alexandria) ขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในสมัย มาเซโดเนียน (Macedonian.) นิสิตนักศึกษาได้ร่วมทำกิจกรรมซึ่งกิจกรรมสมัยนั้นส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา ต่อมาการศึกษาได้เจริญขึ้นในทวีปยุโรปและได้มีการก่อตั้งสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยซาเลอร์โน (Sa lerno) มหาวิทยาลัยโบโลญา (Bologna) มหาวิทยาลัยปารีส(Paris) มหาวิทยาลัยมอนเปลิเอร์ (Montpellier) และมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด (Oxford) นิสิตนักศึกษาได้ร่วมทำกิจกรรมทางด้านศาสนาและวิชาการขึ้น เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับตนเอง (พาณี ปริชานนท์และคณะ, 2551 : 7)

สำหรับประเทศไทยนั้นในสมัยแรกที่ได้มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา กิจกรรมนักศึกษาส่วนมากเป็นกิจกรรมทางด้านกีฬาและศิลปวัฒนธรรม จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2469 ศูนย์นิสิตแห่งแรกได้มีการจัดตั้งขึ้นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองของนักศึกษา เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2494 เมื่อเกิดกบฏแมนฮัตตันรัฐบาลประกาศกฎอัยการศึกและส่งทหารเข้ายึดครองมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นเหตุทำให้นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ร่วมกันเรียกร้องให้ทหารคืนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ให้กับผู้บริหารมหาวิทยาลัย จากนั้นนิสิตนักศึกษาหลาย

สถาบันได้เริ่มสนใจการเมืองมากขึ้น และได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มปริทัศน์ เสวนาเมื่อปี พ.ศ. 2508 เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาสังคม และในปีพ.ศ. 2513 นักศึกษาได้รวมตัวกันจัดตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย และดำเนินกิจกรรมต่างๆเป็นจำนวนมาก หลากหลายรูปแบบตามความสนใจและสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป(กองบริการการศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย 2543 : 1) สถาบันอุดมศึกษาควรส่งเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตรเพื่อเพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ของเยาวชนและนักศึกษาในรูปแบบของทักษะชีวิต ทักษะสังคม (Socialization) สมรรถนะพื้นฐานที่ข้ามพจนความรู้ วิชาการ (Base line competencies) การสะสมความรู้และความสามารถเชิงบูรณาการที่ฝังตัว (Tacit knowledge and ability) ที่หาไม่ได้จากการเรียนการสอนในห้องที่ขาดปฏิสัมพันธ์ โดยปรับรูปแบบและเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพสังคม, การบูรณาการกิจกรรมนอกหลักสูตรและชีวิตจริงเข้ากับหลักสูตรเป็นอีกแนวทางหนึ่ง เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึก มีความท้าทายต่อนักศึกษาและต่ออาจารย์มากกว่าการสอนจากตำราอย่างเดียวนอกเหนือจากวิชาการแล้วอุดมศึกษาควรจัดให้มีการเรียนการสอนและกิจกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้านการสื่อสาร การตัดสินใจ การพัฒนาความเป็นผู้นำ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ความอดทน คุณธรรม ฯลฯ (สุริยา เติญศิริกิจอำไพ, 2551: 3)

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนกิจกรรมนักศึกษา โดยมีนโยบายในการดำเนินงานโครงการหลักสูตรกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษา ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายการบ่มเพาะนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษา เป็นผู้มีความรู้ด้านวิชาการ มีทักษะชีวิตความเป็นไทย มีคุณธรรม จริยธรรม ความภาคภูมิใจในสถาบัน ความเป็นลูกพระบิดา ความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวไม่แยกวิทยาเขต และความเข้าใจในพหุวัฒนธรรม ซึ่งการเสริมสร้างให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ นักศึกษาจะต้องผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาเป็นสำคัญ มหาวิทยาลัยฯ จึงได้กำหนดรูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา โดยให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมในระหว่างที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย กิจกรรมเสริมหลักสูตรจำแนกประเภทได้ดังนี้ คือ **ประเภทที่หนึ่ง** กิจกรรมเสริมหลักสูตรซึ่งกำหนดให้นักศึกษาเข้าร่วมในลักษณะบังคับเลือก (Extra -Curricular Activities Requirement) หมายถึง กิจกรรมที่มหาวิทยาลัยกำหนดให้นักศึกษาทุกคนต้องเข้าร่วม ลักษณะกิจกรรมจะต้องสอดคล้องกับเป้าประสงค์การบ่มเพาะนักศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่การเตรียมความพร้อมสู่การเป็นนักศึกษา การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ความมีวินัย การพัฒนาบุคลิกภาพ ความเป็นผู้นำ และการแนะนำแนวทางในการวางแผนชีวิตภายหลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งกิจกรรมเสริมหลักสูตรส่วนนี้แต่ละวิทยาเขต/เขตการศึกษาจะเป็นผู้กำหนดในแต่ละปีการศึกษา **ประเภทที่สอง** กิจกรรมเสริมหลักสูตรซึ่งกำหนดให้นักศึกษาเลือกเข้าร่วม (Extra - Curricular Activities Free Elective) หมายถึง กิจกรรมซึ่งมหาวิทยาลัยกำหนดให้นักศึกษาเลือกเข้าร่วมได้ตามความชอบ ความสนใจ จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยมหาวิทยาลัยได้กำหนดประเภทกิจกรรมไว้ 5 ประเภท ตามเป้าหมายการบ่มเพาะนักศึกษา ดังนี้ 1)กิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึก

สาธารณะ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และความมีวินัย) 2) กิจกรรมเสริมทักษะทางสังคม วิชาการหรือวิชาชีพ และเสริมสร้างสมรรถภาพสากลบนพื้นฐานความเป็นไทย 3) กิจกรรมเสริมสร้างความภาคภูมิใจในสถาบัน ความเป็นลูกพระบิดา เป็นหนึ่งเดียวไม่แยกวิทยาเขต/เขตการศึกษา 4) กิจกรรมเสริมสร้างความเข้าใจในพหุวัฒนธรรม และความเป็นประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 5) กิจกรรมเสริมสร้างและพัฒนาสุขภาพ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ , 2550)

วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนา นักศึกษาผ่านกระบวนการกิจกรรมต่างๆ หลากหลายรูปแบบซึ่งจะสอดคล้องกับกิจกรรมของ มหาวิทยาลัย โดยมีกำหนดแผนพัฒนานักศึกษาทุกปี แต่เมื่อปีการศึกษา 2553 เป็นต้นมา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มีนโยบายให้ฝ่ายพัฒนานักศึกษา ดำเนินการกิจกรรมกลุ่มศึกษา หรือ ISLAMIC STUDIES CIRCLE (ISC) ซึ่งเป็นกิจกรรมหะละเกาะฮู ประจำวิทยาลัยอิสลามศึกษานั้นเอง เพื่อให้ นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมจะได้เข้าใจอิสลามในรูปแบบบูรณาการระหว่างหลักการอิสลามกับการ ดำเนินชีวิตควบคู่กันไป (สัมภาษณ์ อัลฟาริส เวาะแห งานกิจกรรมนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา วันที่ 15 กันยายน 2556) ซึ่งกิจกรรมนี้จะเน้นเกี่ยวกับความเข้าใจหลักการอิสลาม การสร้างความเป็นพี่น้อง การพัฒนาบุคลิกภาพ การมีวินัยทางสังคม การส่งเสริมให้สุขภาพแข็งแรง มีความรอบรู้ การมีอาชีพ และบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วจะปลูกฝังนักศึกษาให้มีคุณธรรมจริยธรรมในรูปแบบ อิสลาม การมีหะละเกาะฮูเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อนักศึกษา เพื่อที่จะสร้างพนักงานเพื่ออิสลาม โดยผ่านกระบวนการหรือระบบการตรึงบียะฮ์ในรูปแบบกิจกรรมหะละเกาะฮู เพราะคนที่ผ่าน กระบวนการนี้มันจะเกิดจิตวิญญาณแห่งการละฮูสู่สังคม หากนักศึกษามีการเข้ากลุ่มหะละเกาะฮู เป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นเท่าไร นักศึกษาจะเป็นนักศึกษาที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้นเท่านั้น และนักศึกษาเหล่านี้จะ ไม่เป็นนักศึกษามุสลิมแค่ชื่อเท่านั้น นักศึกษามุสลิมนี้จะเข้าใจอิสลามอย่างถ่องแท้ แต่น่าเสียดายสิ่งที่ เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นที่ประจักษ์ว่านักศึกษาก็ยังห่างไกลกับกิจกรรมดังกล่าว (Anon, 2001: 28)

ดังที่งานวิจัยหลายเล่มได้ปรากฏเกี่ยวกับกิจกรรมหะละเกาะฮูเป็นการพัฒนานักเรียน นักศึกษาผู้คุณธรรมจริยธรรมอิสลาม เช่น งานวิจัยของ ศักดา เชะวิเศษ (2546 : 201) ได้ศึกษาอิสลามกับ การพัฒนาตนเองของนักศึกษามุสลิมระดับอุดมศึกษาใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า การจัด กิจกรรมหะละเกาะฮู เป็นรูปแบบหนึ่งของกิจกรรมการพัฒนาและการขัดเกลาตนเองตามรูปแบบ อิสลาม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้ให้ความเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.18 จากข้อนี้ พบว่า การที่กลุ่ม ตัวอย่างได้ให้ความเห็นอยู่ในระดับมากนั้น เนื่องจากเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมหะละเกาะฮูแล้ว จะ ได้ ความรู้มากขึ้น เป็นข้อคิดเตือนใจมีระบบความเป็นพี่น้องมาดูแล มีความเข้าใจในระบบหะละเกาะฮู และที่สำคัญองค์กรนักศึกษาที่ทำงานเกี่ยวกับอิสลามจะใช้ระบบนี้เป็นการพัฒนาบุคลากรและสมาชิก ขององค์กรอีกด้วย Mohd Ismail Mustari dan Salini Binti Mohd Salleh (2010: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเข้าใจของนักเรียนต่อกิจกรรมหะละเกาะฮู ที่โรงเรียนสอนศาสนามัธยมศึกษาแห่งชาติ

อัลมัฆูร รัฐปีนัง สหพันธ์มาเลเซีย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความสนใจและเข้าใจต่อกิจกรรมหะละเกาะฮู จะอยู่ในระดับปานกลางและมาก ระหว่างค่าเฉลี่ยร้อยละ 3.10 ถึง 4.41 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.924 สรุปผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเข้าใจดีต่อกิจกรรมหะละเกาะฮู ที่ได้ดำเนินการอยู่ปัจจุบัน พร้อมทั้งมีผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนในทิศทางที่คือได้เห็นได้ชัด แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมหะละเกาะฮูสามารถที่จะดำเนินการต่อไปได้มีโอกาสประสบความสำเร็จในการพัฒนานักเรียนด้วยสอดคล้องกับ Mohd Nordin Jamil Ahmad dan Ab Halim Tamuri (2011: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินการกิจกรรมหะละเกาะฮูของกลุ่มบาดัร (Badan agama Dakwah Akhlak dan Rohani : BADAR) ที่โรงเรียนสอนศาสนามัธยมศึกษาแห่งชาติ เซก ฮายี มูฮำมัด ซัยด์ รัฐเนอซีร์ซิมบิลัน สหพันธ์มาเลเซีย พบว่า กิจกรรมหะละเกาะฮูของกลุ่ม BADAR เป็นกิจกรรมการพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อฝึกให้นักเรียนใช้ชีวิตด้วยวิถีอิสลาม โดยการเริ่มต้นด้วยการเรียนรู้เรื่องเตาฮีดหลักศรัทธาต่ออัลลอฮูท่านบีมูฮำมัดเป็นแบบอย่าง พร้อมด้วยการสร้างความเข้าใจหลักการอะฮะลอะฮะของท่านบีมูฮำมัดให้เป็นบทเรียนของนักเรียน และให้คำแนะนำแก่นักเรียนเกี่ยวกับการเผชิญหน้าในโลกแห่งการใช้ชีวิตกับสิ่งท้าทายในปัจจุบัน แท้จริงผลของกิจกรรมฮัลเกาะฮ์ จะขึ้นอยู่กับความมุ่งมั่น ความพยายามของทุกคน ทั้งระบบ ขั้นตอน นักเรียนและมูร็อบบีย์และสิ่งสำคัญโรงเรียนต้องให้ความสำคัญต่อกิจกรรมหะละเกาะฮูด้วย Nor Saadah Binti Din และคณะ(2010 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง Usrah Wadah Pendidikan: Pengalikasiannya Melahirkaninsan Terpelajar dan Terdidik Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor Malaysia พบว่า เมื่อตรวจสอบพฤติกรรมของนักศึกษาปรากฏว่านักศึกษายังไม่ได้ปฏิบัติตามหลักปรัชญา หรือ วิถีอิสลามหรือหลักการอิสลามมาปฏิบัติเป็นแนวทางตามหลักสูตร ที่ได้กำหนดวิถีแห่งการดำเนินชีวิตมากนัก ฉะนั้นงานวิจัยนี้จะเน้นและให้ความสำคัญต่อกิจกรรมหะละเกาะฮู ให้เป็นหลักสูตรหลักในสถาบันการศึกษา เพื่อเป็นวิธีการสร้างนักศึกษาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ด้วยองค์ประกอบของการจัดการกิจกรรมหะละเกาะฮู คือ มีมูร็อบบีย์ มุตะร็อบบีย์ หลักสูตรและวิธีการดำเนินการ โดยมีการประเมินกิจกรรมหะละเกาะฮูและบุคลากรและอาจารย์จะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวด้วย มุมีนีะห์ บุงอตาหยง (2552 :121) ได้ศึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม พบว่า กิจกรรมหะละเกาะฮูเป็นกิจกรรมที่จะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียน 6 ด้าน คือ ความเกรงกลัวต่ออัลลอฮู ความอดทน การให้อภัย ความบริสุทธิ์ใจ ความซื่อสัตย์สุจริตและความยุติธรรม และเสนอแนะให้เป็นกิจกรรมประจำโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามด้วย สอดคล้องกับ มนุญศักดิ์ โต้ะเถื่อน (2553 :173) ได้ศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการปลูกฝังอัคลาฟแก่นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี พบว่า แนวทางการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ การใช้ระบบกิจกรรมหะละเกาะฮูอย่างเป็นรูปธรรมภายใต้การดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาและเป็นนโยบายของโรงเรียน มีการดำเนินการกำกับดูแลและติดตามเป็นระบบอย่าง

ต่อเนื่อง เพื่อให้ให้นักเรียนได้ซึมซับและเข้าใจระบบกิจกรรมหะละเกาะฮุได้อย่างดี จากงานวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า กิจกรรมหะละเกาะฮุเป็นกิจกรรมที่สามารถที่พัฒนานักเรียนและนักศึกษาได้ โดยเฉพาะ การขัดเกลาตนเอง ให้มีคุณธรรมจริยธรรมอิสลามที่ดีงาม เพื่อให้ให้นักเรียนและนักศึกษาได้รับการพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การดริบยะฮ์ในรูปแบบกิจกรรมหะละเกาะฮุได้แผ่ขยาย กระบวนการสร้างนักศึกษาที่เข้าใจอิสลามก็จะแผ่ขยายไปด้วยจนทำให้นักศึกษาเข้าใจหลักการอิสลามอย่างแท้จริงและเป็นที่ยอมรับต่อสาธารณชน สิ่งนี้จะเข้าสู่วิถีแห่งการดำเนินชีวิตของนักศึกษาที่ครบถ้วนสมบูรณ์ด้วยสัจธรรมและความยุติธรรม อีกทั้งกิจกรรมหะละเกาะฮุยังเป็นการแผ่ขยายและพัฒนาที่เป็นปัจเจก (self development) แก่สมาชิกในกลุ่มอีกด้วย เพราะโดยปกติแล้วเมื่อกิจกรรมหะละเกาะฮุมีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องมันก็จะเกิดขึ้นซึ่งพลังของความเป็นพี่น้องในอิสลาม(Ukhuwwah Islamiyah)ในกลุ่มสมาชิกด้วยกันและสมาชิกไม่ใช่แค่เรียนรู้กระบวนการเกี่ยวกับเรื่องศาสนาอิสลามเท่านั้น แต่สมาชิกจะได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นทั้งที่เป็นผู้นำและผู้ตาม วินัยต่างๆที่เกิดขึ้นในกระบวนการกลุ่มที่ได้กำหนดมา การคิดเชิงวิเคราะห์และมีการโต้ตอบในกระบวนการกลุ่ม การนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้อื่น การตัดสินใจ การสื่อสารระหว่างกันและการสรุปผลจากการสังเคราะห์ที่ผ่านกระบวนการกลุ่ม (Al-Mufakkir Hamidi 2556: ออนไลน์) สิ่งเหล่านี้เป็นทักษะที่สำคัญสำหรับนักศึกษาที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและทำงานเพื่อสังคมส่วนรวม และจะได้รับความสำเร็จทั้งโลกนี้และโลกหน้า

ขณะเดียวกัน นักศึกษาจะมีแต่ความขาดทุนหากนักศึกษาไม่ได้ดำเนินการกิจกรรมหะละเกาะฮุ เพราะสิ่งนี้เปรียบเสมือนเป็นการสร้างความใกล้ชิดที่ดีที่สุดสู่การพัฒนาตนเองและเป็นนักทำงานเพื่อสังคมที่มั่นคง มีจุดยืนที่เข้มแข็งและพร้อมที่จะเสียสละเพื่อสังคม อาจเป็นไปได้ว่า เมื่อกิจกรรมหะละเกาะฮุที่กล่าว เกิดการหยุดนิ่ง สภาพของนักศึกษาที่จะพัฒนาตนเองและทำงานเพื่อสังคมอิสลามก็จะสูญหายไป (Anon, 2001: 37)

ฉะนั้นเราจะเห็นความสำคัญของกิจกรรมหะละเกาะฮุในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถพัฒนานักศึกษาได้อย่างครอบคลุมและสมบูรณ์ แต่การดำเนินกิจกรรมหะละเกาะฮุของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ผ่านมานั้น จะใช้หลักสูตรของฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันอิสลาม มหาวิทยาลัยฟาฏอนีมาประยุกต์ใช้กับนักศึกษา ทำให้การดำเนินการกิจกรรมไม่สามารถที่จะดำเนินกิจกรรมตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ได้ วิทยาลัยอิสลามศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องร่างแบบแผนหรือกระบวนการกิจกรรมของตนเอง ในการพัฒนานักศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของนักศึกษาวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อการพัฒนานักศึกษาผ่านกระบวนการหะละเกาะฮุอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดกิจกรรมหะละเกาะฮุเพื่อนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และสามารถที่จะยังประโยชน์กับนักศึกษาสถาบันการศึกษาอื่นๆทั้งจากรัฐ เอกชน และสังคมทั่วไป

เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนานักศึกษาให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา องค์กรมุสลิมและสังคมมุสลิมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมหะละเกาะฮ์ในอิสลาม

1.2.2 เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมหะละเกาะฮ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมหะละเกาะฮ์ของนักศึกษาวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

1.3 คำถามวิจัย

1.3.1 กิจกรรมหะละเกาะฮ์ในอิสลามมีรูปแบบ ลักษณะและวิธีการอย่างไรบ้าง

1.3.2 การจัดกิจกรรมหะละเกาะฮ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษาเป็นอย่างไร

1.3.3 แนวทางการจัดกิจกรรมหะละเกาะฮ์ของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นอย่างไรและควรจะทำอย่างไรจึงจะได้ผลสูงสุด

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1.4.1 ทราบการจัดหะละเกาะฮ์ในอิสลาม

1.4.2 ทราบการจัดกิจกรรมหะละเกาะฮ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา

1.4.3 ทราบแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมหะละเกาะฮ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา ให้เหมาะสมกับบริบทของนักศึกษา

1.4.4 สามารถเพิ่มประสบการณ์ใหม่แก่ผู้วิจัยได้

1.4.5 เป็นข้อมูลความรู้ใหม่สำหรับผู้สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าในโอกาสต่อไป

1.5 ขอบเขตการศึกษาวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา มีดังนี้

1.5.1.1 ศึกษาถึงความหมาย ประวัติ องค์กรประกอบและแนวทางการจัดกิจกรรมหะละเกาะฮ์

1.5.1.2 ศึกษาถึงการจัดกิจกรรมกิจกรรมทะเลาะเถาะของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

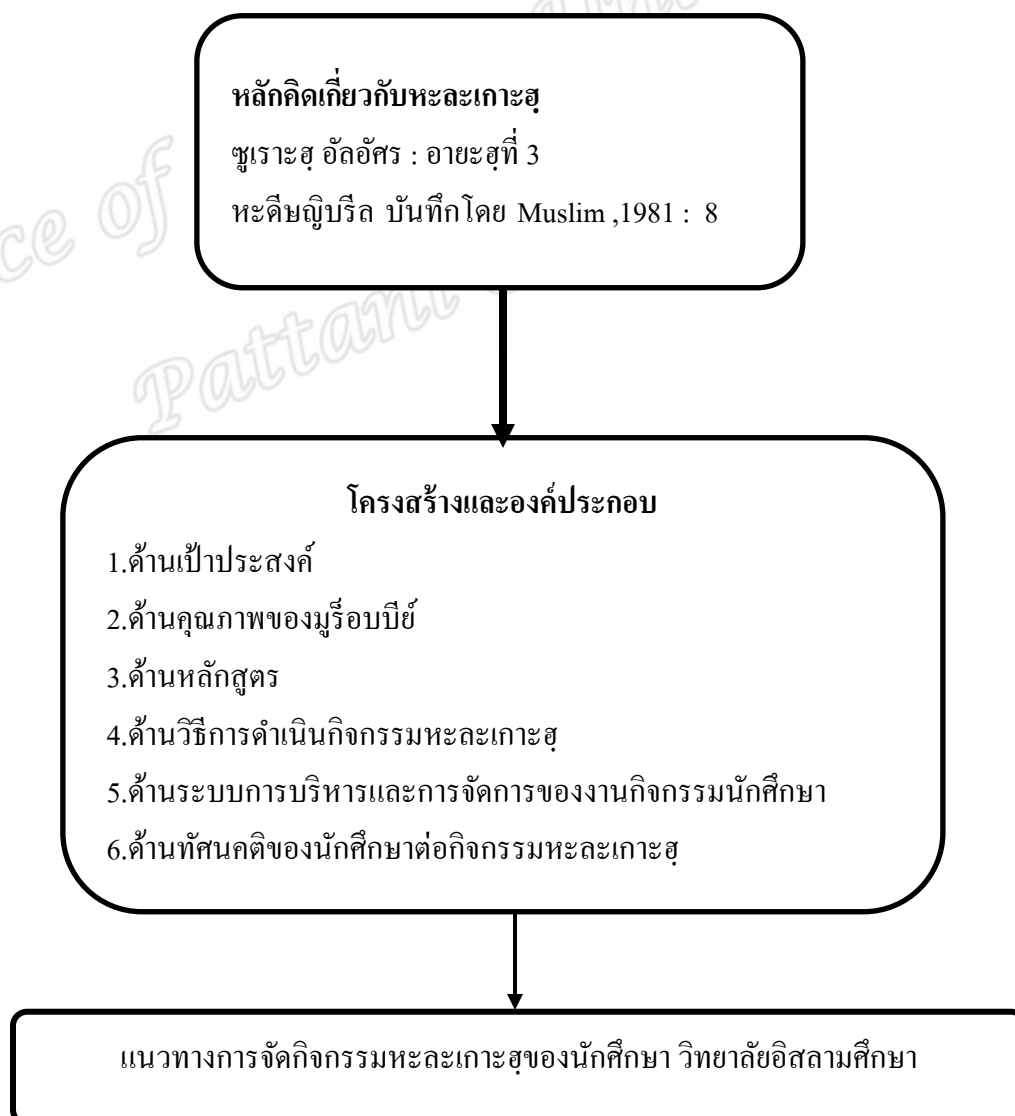
1.5.2 ขอบเขตภาคสนาม มีดังนี้

1.5.2.1 ศึกษาจากเอกสาร เอกสารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทะเลาะเถาะ

1.5.2.2 ประชากร ประชากรในการศึกษาวิจัยนักศึกษา นักศึกษา พี่เลี้ยงบุคลากร ทั้งในและนอกวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

1.5.2.3 กลุ่มตัวอย่าง ศึกษาจากแหล่งข้อมูลนักศึกษา 295 คน พี่เลี้ยง 30 คน ในวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

รายละเอียดกรอบแนวคิด

1. อายะห์อัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับทะเลาะเถาะฮ์ด้านการตักเตือนซึ่งกันและกัน

﴿إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا
بِالصَّبْرِ﴾

(العصر: 3)

ความหมาย “นอกจากบรรดาผู้ศรัทธาและกระทำความดีทั้งหลาย และตักเตือนกันและกันในสิ่งที่เป็นสัจธรรมและตักเตือนกันและกัน ให้มีความอดทน”

(อัลอัสร: 3)

อิบนุกะษีร ได้อธิบายคำว่า ตักเตือนกันและกันในสิ่งที่เป็นสัจธรรม หมายถึง การปฏิบัติตามและเชื่อฟังในสิ่งที่ถูกสั่งโดยอัลลอฮ์ และละทิ้งในสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ทรงห้ามตักเตือนกันและกัน ให้มีความอดทน หมายถึง อดทนต่อการทดสอบจากอัลลอฮ์ กฎสถานะของอัลลอฮ์ และ อดทนต่อการโต้ตอบกล่าวร้าย คำทอ จากการเชิญชวนให้ปฏิบัติในสิ่งที่ดีและละทิ้งในสิ่งที่ไม่ดี (Ibn kathir 1999,8 :480)

เมาลานา ซัยยิด อับดุลลา เมาคูดี (2546: 3478) ได้อธิบาย อายะฮ์นี้ว่า ผู้ศรัทธาและผู้ทำความดีจะต้องตักเตือนกันและกัน ไปสู่สัจธรรมและไปสู่ความอดทน นั้นหมายความว่า ในประการแรก ผู้ศรัทธาและกระทำความดีจะต้องไม่อยู่อย่างเอาตัวรอดแบบตัวใครตัวมัน แต่จะต้องสร้างสังคมที่ศรัทธาและทำความดีโดยการรวมพวกเขาเข้าด้วยกัน และประการที่สอง ทุกคนในสังคมจะต้องมีความรู้ลึกซึ้งชอบในการที่จะไม่ปล่อยให้สังคมตกต่ำ ดังนั้น สมาชิกของสังคมจึงมีหน้าที่จะต้องตักเตือนชักชวนกันไปสู่สัจธรรมและความอดทน

จากอายะฮ์ข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การใช้ชีวิตในสังคมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการตักเตือนกันและกัน เพื่อสร้างเกราะป้องกันจากสิ่งไม่ดีเข้ามาในชีวิต ขณะเดียวกันสมาชิกร่วมเชิญชวนและส่งเสริมให้กระทำความดี ฉะนั้นการตักเตือน ตรงนี้จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องอยู่เป็นกลุ่มเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันดูแลและคอนปกป้องซึ่งกันและกัน ดังนั้น ผู้วิจัยนำ แนวคิดนี้มาเป็นหลักการในการจัดกิจกรรมทะเลาะเถาะฮ์ขึ้นมาเพื่อจะพัฒนานักศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. หะดีษที่เกี่ยวข้องกับหะละเกาะฮุดด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

((عن عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَحْدَيْهِ وَقَالَ يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي. عَنِ الْإِسْلَامِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ وَتُحِجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا قَالَ صَدَقْتَ قَالَ فَعَجَبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ قَالَ فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ قَالَ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ قَالَ صَدَقْتَ قَالَ فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ قَالَ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ قَالَ فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ قَالَ مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ قَالَ فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَتِهَا قَالَ أَنْ تَلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا وَأَنْ تَرَى الْخُفَاءَ الْعُرَاءَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّيْءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ قَالَ ثُمَّ انْطَلَقَ فَلَبِثْتُ مَلِيًّا ثُمَّ قَالَ لِي يَا عُمَرُ أَتَدْرِي مَنْ السَّائِلُ فُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ))

ความว่า: จากท่านอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุได้เล่าว่า: "วันหนึ่ง ในขณะที่พวกเรากำลังนั่งอยู่กับท่านเราะฮ์ฎุลลอฮ ﷺ ท่านใดนั้นก็มีชายคนหนึ่งสวมเสื้อผ้าที่ขาวโพลน มีผมที่ดำสนิท และไม่เห็นร่องรอยของการเดินทาง ได้ปรากฏขึ้นมายังพวกเรา และไม่มีผู้ใดเลยในหมู่พวกเราที่รู้จักเขา จนในที่สุดเขาได้เข้ามานั่งที่ท่านนะบี ﷺ แล้วเขาก็เอาเข้าทั้งสองข้างของเขายื่นกับเข้าทั้งสองข้างท่านนะบี ﷺ และได้วางมือของเขามือขวาของท่านนะบี ﷺ แล้วเขาก็กล่าวขึ้นว่า “โอ้มุหัมมัดเอ๋ย จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิสลามเถิด” แล้วท่านเราะฮ์ฎุลลอฮ ﷺ ก็กล่าวว่า: อิสลามคือ การที่ท่านกล่าวปฏิญาณว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพยกย่องนอกจากอัลลอฮ์ และ

มุหัมมัดนั้นเป็นเราะสูลของอัลลอฮ์”การที่ท่านดำรงไว้ซึ่งการละหมาดจ่าย
 ะกาตถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอนและไปประกอบพิธีหัจญ์ ณ บัยติลละฮุ
 หากท่านมีความสามารถเดินทางไปได้.เขากล่าวว่า “จริงอย่างที่ท่านพูด”
 (ท่านอุมร์กล่าวว่า) ดังนั้นพวกเราพากันแปลกใจที่เขาถามท่านนะบีﷺ แล้ว
 เขาก็รับรองว่าท่านนะบีพูดจริง.เขากล่าวอีกว่า “จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิม
 มานเถิด”ท่านนะบีﷺ จึงตอบว่า การที่ท่านศรัทธาต่ออัลลอฮ์ต่อบรรดา
 ลากิฮะฮ์ของพระองค์ ต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ ต่อบรรดาศาสนทูตของ
 พระองค์ ต่อวันปรโลก และเชื่อต่อการกำหนดศกาวะของพระองค์ทั้งที่ดี
 และไม่ดีย”แล้วเขากล่าวว่า “จริงอย่างที่ท่านพูด”แล้วเขาก็กล่าวอีกว่า “ดังนั้น
 ท่านจงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิฮฺसानเถิด”ท่านนะบีﷺ ตอบว่า “คือการที่
 ท่านทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์เสมือนกับว่าท่านเห็นพระองค์ แม้ว่าท่านไม่เห็น
 พระองค์ แต่พระองค์ทรงเห็นท่านแน่นอน”แล้วเขากล่าวอีกว่า “ดังนั้นท่าน
 จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับวันกิยามะฮ์เถิด?”ท่านนะบีﷺ ตอบว่า “ผู้ที่ถูกถาม
 ไม่ได้รู้มากไปกว่าผู้ถามเลย”แล้วเขาก็กล่าวว่า “ถ้าเช่นนั้นท่านจงบอกให้ฉัน
 รู้ถึงสัญญาณของมันเถิด”ท่านนะบีﷺ ตอบว่า “คือการที่ทาสีจะคลอคลุม
 เป็นนายของนาง ท่านจะได้เห็นผู้ที่ไม่สวมรองเท้า ไม่มีเสื้อผ้าจะสวมใส่
 เป็นผู้ยากจนข้นแค้น และเลี้ยงแพะ แต่กลับแข่งขันกันสร้างอาคารสูง ๆ ”
 จากนั้น เขาก็จากไป และฉัน (หมายถึงอุมร์) ก็หายหน้าไปหลายวัน ต่อมา
 ท่านนะบีﷺ ก็ถามฉันว่า “โอ้อุมร์ ท่านรู้ไหมว่า ผู้ถามครั้งนั้นเป็นใคร” ฉัน
 ตอบว่า “อัลลอฮ์และเราะสูลของพระองค์เท่านั้นที่รู้”ท่านนะบีﷺ ตอบว่า
 “แท้จริงเขาคือ ญิบรีล ท่านมาหาพวกท่าน เพื่อสอนพวกท่านเรื่องศาสนา
 ของพวกท่าน”

(บันทึก โดย Muslim ,1981 : 8)

Muatafa Albugha (1999: 19) กล่าวว่า การถามตอบถือเป็นแนวทางในการอบรม
 ให้ความรู้ที่ประสบความสำเร็จทั้งอดีตและปัจจุบันและแนวทางในการถามตอบนี้ท่านนะบีﷺ ก็ได้
 นำมาใช้ในการอบรมสั่งสอนเสาะหาบะห้ของท่านซ้ำแล้วซ้ำเล่าในส่วนของหะดีษของท่าน
 เนื่องจากการถามตอบนั้นทำให้ผู้ฟังเกิดความตื่นตัวและทำให้สติปัญญาของพวกเขาเตรียมพร้อม
 สำหรับการรับคำตอบที่ถูกต้อง

1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ดังต่อไปนี้

1.7.1 การปริวรรตอักษรอาหรับเป็นอักษรไทยใช้กฎเกณฑ์ที่กำหนดโดยวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และการปริวรรตอักษรอาหรับเป็นอักษรอังกฤษใช้กฎเกณฑ์ที่กำหนดโดยห้องสมุดรัฐสภาประเทศสหรัฐอเมริกา

1.7.2 การแปลความหมายอายะฮ์อัลกุรอาน ผู้วิจัยจะยึดพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทยของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย ซึ่งพิมพ์เผยแพร่โดยศูนย์กษัตริย์พะอัสดี เพื่อการพิมพ์อัลกุรอานเป็นหลักในการแปล

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.8.1 หะละเกาะฮ์ หมายถึง กิจกรรมกลุ่มศึกษาอิสลาม มีลักษณะนั่งเป็นวงกลมของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประกอบด้วย หลักสูตร มูร็อบบียะฮ์ (พี่เลี้ยง) มุตาโรบบียะฮ์ (สมาชิกกลุ่ม) ขั้นตอนการดำเนินการ

1.8.2 มูร็อบบียะฮ์ หมายถึง พี่เลี้ยงดำเนินการนำกลุ่มศึกษา เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของกิจกรรมและให้คำแนะนำแก่สมาชิกกลุ่มศึกษา

1.8.3 มุตาโรบบียะฮ์ หมายถึง สมาชิกกลุ่มศึกษาอิสลามที่มีจำนวน 3 – 12 คน ต่อหนึ่งกลุ่มศึกษา ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมูร็อบบียะฮ์

1.8.4 หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรที่ใช้ประกอบกิจกรรมหะละเกาะฮ์ ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยมีเนื้อหา อัลกุรอานและตัฟซีร์ หะดีษ หลักศรัทธา ศาสนบัญญัติ ประวัติศาสตร์ แนวคิดอิสลามและประเด็นร่วมสมัย

1.8.5 ขั้นตอนการดำเนินการ หมายถึง การตอนการจัดกิจกรรมหะละเกาะฮ์ โดยการเริ่มด้วยการอ่านอัลกุรอานตัฟซีร์หะดีษ และเนื้อหาอื่นๆตามหลักสูตรที่ได้กำหนด

1.8.6 การจัดการกลุ่มศึกษา หมายถึง การจัดการกลุ่มศึกษาให้ดำเนินการได้อย่างสม่ำเสมอ การกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆที่จะต้องร่วมกันปฏิบัติ ประกอบด้วย การจัดการสมาชิก การจัดการเวลาและสถานที่

1.8.7 วิทยาลัยอิสลามศึกษา หมายถึง วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

1.9 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

1.9.1 เครื่องหมาย ﴿...﴾ วงเล็บดอกไม้ ใช้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน

1.9.2 เครื่องหมาย “...” เป็นเครื่องหมายที่ใช้สำหรับการแปลความหมายของอัลกุรอานและอัลหะดีษ ตลอดจนคำพูดของนักวิชาการที่นำมาอ้างอิง

1.9.3 เครื่องหมาย ((...)) วงเล็บปีกกู่ ใช้สำหรับตัวบทอัลหะดีษ

1.9.4 เครื่องหมาย (...) วงเล็บเดี่ยว ใช้สำหรับการเขียนอ้างอิงและการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ

1.9.5 สัญลักษณ์ ﷻ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “สุบหานะฮ์ วะตะอาลา” ซึ่งมีความหมายว่า “พระองค์ทรงมหาวริสุทธีและสูงส่งยิ่ง” เป็นคำที่มุสลิมใช้กล่าวขย้องและสรรเสริญพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ หลังจากที่ได้อิ่ยนามพระองค์

1.9.6 สัญลักษณ์ ﷻ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “ศ็อลลัลลอฮุอะลัยวะสลัลัม” ซึ่งมีความหมายว่า “ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานความโปรดปรานและความสันติแด่ท่าน” เป็นคำที่มุสลิมใช้หลังจากได้มีการกล่าวถึงนบีมุหัมมัด ﷺ

1.9.7 สัญลักษณ์ ﷺ เป็นภาษาอาหรับ มาจากคำว่า “อะลัยฮิสสะลาม” หมายถึงขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานความสันติแด่ท่าน เป็นคำที่ใช้หลังจากได้มีการกล่าวถึงท่านนบีหรือเราะสูลท่านอื่นยกเว้นนบีมุหัมมัด ﷺ หลังจากที่มีการกล่าวถึง

1.9.8 สัญลักษณ์ ﷻ เป็นภาษาอาหรับมาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮุอันฮุ” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงโปรดปรานแก่เขา” จะเขียนต่อท้ายเศาะหาบะฮ์ทุกครั้งหลังจากที่มีการกล่าวถึง

1.9.9 สัญลักษณ์ ﷺ เป็นภาษาอาหรับมาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮุอันฮา” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงโปรดปรานแก่นาง” จะเขียนต่อท้ายเศาะหาบียะฮ์ทุกครั้งหลังจากที่มีการกล่าวถึง

1.9.10 สัญลักษณ์ ﷺ เป็นภาษาอาหรับมาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮุอันฮูมา” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงโปรดปรานแก่เขาทั้งสอง” จะเขียนต่อท้ายเศาะหาบะฮ์หรือเศาะหาบียะฮ์จำนวนสองท่านทุกครั้งหลังจากที่มีการกล่าวถึง